

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Grunnleggende om nervesystemets oppbygning og funksjon

Brodal P.

Sentralnervesystemet

620 s, tab, ill. Oslo: Universitetsforlaget, 2007.

Pris NOK 699

ISBN 978-82-15-00958-2

De fleste av oss har et nært forhold til Brodals lærebok om sentralnervesystemet. Den er nå oppdatert og utvidet og presenteres i moderne og tiltalende layout. I forordet presiseres det at den i første rekke er beregnet for medisins-, fysioterapi- og psykologistudenter. Samtidig går stoffmengden noe utover det som for de fleste er realistisk å tilegne seg i en grunnutdanning. Forfatteren ønsker å kombinere studentenes behov og behovet for fordypning for dem som arbeider i nevrofag. Utdypende stoff er av denne grunn merket separat, og det fungerer stort sett godt.

Sentralnervesystemet er tradisjonelt oppbygd, med 21 kapitler fordelt på seks hoveddeler – *Hovedtrekk i nervesystemets bygning og funksjon*, *Sensoriske systemer*, *Motoriske systemer*, *Hjernestammen og hjernenervene*, *Det autonome nervesystemet og kontroll av kroppens indre miljø* og *Cortex cerebri og limbiske strukturer – tanker og følelser*. Inndelingen og oppbygningen tar utgangspunkt i nevroanatomien. Dette gir en ryddig struktur. Samtidig lykkes forfatteren godt i å gi en integrert, helhetlig fremstilling der anatomisk informasjon kobles med fysiologiske og biokjemiske mønstre. Denne boken er et godt eksempel på hvilken styrke det er med bare én forfatter. Hele kunnskapsfeltet dekkes, graden av overlapping mellom deler og kapitler er hensiktsmessig og organiseringen er gjenkjennelig fra kapittel til kapittel.

Den er gjennomillustrert, det finnes knapt en side uten en eller flere figurer. Tallrike gjennomarbeidede strektegninger, mange nytegnet til denne utgaven, fremmer kunnskapstilegnelsen og forståelsen i vesentlig grad. I tillegg er det tatt med mange fotografier av nevroanatomiske strukturer.

Man har tatt sikte på å inkludere enkel og kortfattet sykdomsbeskrivelse der sykdommen kan knyttes til anatomiske, fysiologiske og biokjemiske forhold i nervesystemet. Sykdomslæren er gjennomgående merket som fordypningsstoff.

Dette er en fremragende lærebok om nervesystemets oppbygning og funksjon, med klar relevans for alle som skal arbeide med pasienter med sykdom og funksjonsforstyrrelser i nervesystemet. Tittelen er imidlertid noe misvisende, for det perifere nervesystem og musklene behandles like grundig som hjernen og ryggmargen. Jeg antar at neste utgave får en annen tittel.

Brodals verk representerer noe av det ypperste i norsk nevromedisin. Det har internasjonalt gjennomslag og er ofte det leger i andre land assosierer med norsk nevromedisin. Forskningsfeltet «neuroscience» har hevdet seg godt i Norge, blant annet uttrykt ved Forskningsrådets *NevroNor*-satsing. Økt kunnskap om nervesystemets virkemåte og oppbygning er grunnlag for den rivende utviklingen i behandlingsmuligheter for pasienter med sykdom i hjernen og øvrige deler av nervesystemet. Denne boken gir studenter og andre fagpersoner et meget godt grunnlag for å kunne ta del i denne utviklingen.

Nils Erik Gilhus

Nevrologisk avdeling
Haukeland Universitetssjukehus

Den fenomenologiske kroppen i psykisk helsearbeid

Gretland A.

Den relasjonelle kroppen

Fysioterapi i psykisk helsearbeid. 229 s.

Bergen: Fagbokforlaget, 2007. Pris NOK 325

ISBN 978-82-7674-620-4

Forfatteren er fysioterapeut og høyskolelektor, arbeider med psykomotorisk fysioterapi i privat praksis og leder videreutdanningen i psykiatrisk og psykosomatisk fysioterapi ved Høgskolen i Tromsø.

Hovedtema er hvordan fysioterapi kan være til hjelp for mennesker med psykiske lidelser. Utgangspunktet var et prosjekt om fysioterapi som behandlingstilbud til pasienter med psykiske lidelser, gjennomført ved Universitetssykehuset Nord-Norge.

Det hele innledes med en sykehistorie. Et kort kapittel setter rammen, deretter følger tre teoretiske kapitler: ett om kroppsfenomenologi, ett om sosialt liv og personlig utvikling og ett med tittelen *Biologiske perspektiver*. Størstedelen utgjøres av de to kapitlene *Fysioterapi i psykisk helsearbeid* og *Fra kropp til person – muligheter i fysioterapi*.

I hoveddelen om fysioterapi i det psykiske helsearbeid gir forfatteren gode beskrivelser av flere behandlingsforløp – fysioterapeutens behandling og utdrag fra samtale mellom pasient og terapeut. Videre gjør hun rede for sine refleksjoner som observatør.

Beskrivelsene illustrerer betydningen av en kroppslig tilnærming til psykisk helsearbeid. Det relasjonelle i fysioterapi – hvordan fysioterapeuten forstår kroppen som både biologisk organisme og som uttrykksfelt samtidig – synliggjøres. Dette har imidlertid flere andre fysioterapeuter beskrevet tidligere med utgangspunkt i egen forskning, og det savnes tydeligere referanser til disse arbeidene. I begynnelsen finnes det ansats til at psykomotorisk fysioterapi kan bidra til en alternativ forståelse av psykiske lidelser, men dette tones senere ned til å bekrefte eller avkrefte tradisjonelle psykiatriske diagnoser.

Den store svakheten er etter min mening de to første teoretiske kapitlene, som oppleves som tunge, er spekket med teori fra ulike fagfelter og har referanser til en rekke teoretikere. De ulike teoretiske perspektivene virker ikke integrert og mangler forankring i konkrete eksempler. Teorien knyttes heller ikke til den innledende sykehistorien. Trolig ville forfatteren ha tjent på å redegjøre for teorien ut fra sin egen forståelse, uten å dokumentere ethvert utsagn.

Denne boken kan leses som et bidrag til å utvide kunnskapsgrunnlaget i psykisk helsearbeid. Kroppen som både biologi og eksistens synliggjøres i et fagfelt der den ofte overses. Forfatteren viser at den fenomenologiske kroppen ikke kan neglisjeres, verken i klinisk arbeid eller i psykiatrisk forskning. Som målgruppe angis først og fremst fysioterapistudenter og fysioterapeuter. Jeg tror at den siste delen om fysio-

terapi i psykisk helsearbeid kan være nyttig for yrkesutøvere innen alle helsefag, både studenter og folk i praksis. Det forutsetter at de ikke gir opp når de møter de innledende teorikapitlene.

Sissel Steihaug
SINTEF Helse
Oslo

Utvalgte helter innen gastroenterologisk kirurgi

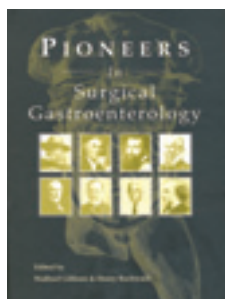
Gillison W, Buchwald H, red.

Pioneers in surgical gastroenterology

350 s, ill. Shrewsbury: tfm Publishing, 2007.

Pris GBP 45

ISBN 1-903378-35-4

Dette er en historisk «hvem-var-hvem», forfattet av nesten utelukkende amerikanere og briter. Målgruppen er vid – alt fra kandidater innen kirurgi som ønsker et innblikk i den historiske utviklingen

av faget og forskere som trenger historisk bakgrunn for sitt moderne utgangspunkt til enkeltpersoner med interesse for medisinsk historie. Man har ment å lage et historisk bakteppe for undervisningen av medisinstudenter – og for professorer. Til tross for at anmeldereksemplaret var løst i ryggen, er det papir av god kvalitet og stiv innbinding.

Her er ikke hele den historiske utviklingen innen abdominalkirurgien, ei heller en kronologisk eksakt gjengivelse av de historiske fremskrittene som fant sted ved ulike universiteter og klinikker. Det er, som tittelen tilsier, en presentasjon av utvalgte pionerer innen gastroenterologisk kirurgi. Redaktørene medgir i forordet at de selv har valgt ut hvem som opphøyes til pionerer innen dette store fagfeltet. Dermed er det en del skjvheter, eksempelvis i kapitlet om bariatrisk kirurgi, der man finner stort antall (nålevende) pionerer som synes å tilhøre forfatterens nærmeste fagkrets. Til sammenlikning nevnes ikke noe om laparoskopisk colonkirurgi, der historien synes å stoppe med Bill Heald og den totale mesorektale eksisjon.

Bortsett fra enkelte tendenser til navlebeskuelse og nordamerikansk glorifisering er innholdet lettlest og velpresentert kirurgisk historikk. Utviklingen innen narkose, smertekontroll og asepsis og infeksjonsprofylakse er historiske pliktlop som presenteres på en grei måte uten overraskelser, jevnfør det man finner i kirurgiske lærebøker. De øvrige kapitlene er delt inn etter anatomiske

regioner (oesophagus, pancreas, lever og galle) eller emneområde (tarmobstruksjon, mekanisk sutur, inflammatorisk tarm, kolorektal kreft). I tillegg til de 16 kapitlene er det et alfabetisk listet appendiks med mini-biografier over de utvalgte pionerene.

Boken er rikt illustrert med personportretter, historisk utstyr, operasjonsteknikker samt enkelte tabeller og figurer i gråtoner. Hvert kapittel inneholder en rekke referanser – til de omtalte historiske originalarbeidene, men også til enkelte utdypende artikler og bøker om emnet. Den kan anbefales alle som er interessert i kirurgisk historie, og kan være spesielt nyttig som historisk bakgrunn for utdannings- og forskningskandidater.

Kjetil Søreide

Stavanger universitetssjukehus

Medisin og politikk i Sør-Afrika

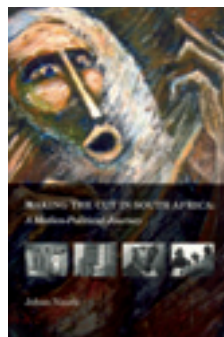
Naudé J.

Making the cut in South-Africa

A medico-political journey. 172 s, ill.

London: RSM Press, 2007. Pris GBP 15

ISBN 978-1-85315-755-4

Johan Naudé er hvit urolog, utdannet i Sør-Afrika i 1950-årene. *Making the cut in South-Africa* er konstruert som en selvbiografi, samtidig som det er en kommentar til den politiske utviklingen i landet de siste 50 år og en kortfattet urologi-

historie med vekt på enkelte spesielle problemer i Sør-Afrika.

Forfatteren var assistentlege ved Groote Schuur-sykehuset i Cape Town da Christian Barnard utførte den første hjertetransplantasjonen i 1967. Tre år senere ble han ansvarlig for nyretransplantasjonsprogrammet der. Naudé gir et nyansert bilde av Barnard – først og fremst preget av respekt. Ved transplantasjonsavdelingen ved Groote Schuur nektet man å etterkomme den sørafrikanske regjeringens krav om separate avdelinger for svarte og hvite. På grunn av den store oppmerksomheten etter Barnards hjertetransplantasjon torde ikke myndighetene gripe inn. Bokens styrke er forfatterens klare moralske avstandtagen fra apartheidsystemet og hans bevisste arbeid blant den svarte befolkningen. Naudé fikk på vegne av den sørafrikanske legeforeningen gjennomført en gransking av fengselslegenes rolle da menneskerettighetsforkjemperen

Steve Biko døde i politiets varetekt. Fengselslegene fikk en kraftig reprimande, mens Naudé en periode var redd for å bli likvidert av myndighetene.

Samtidig er Naudé en av Sør-Afrikas pionerer innen avansert urologi. Man får en til tider detaljert og illustrert innføring i uretroplastikk, erektil dysfunksjon, transeksualitet og behandling av vesikovaginale fistler. Et av mine sterkeste inntrykk som vestlig kirurg i den tredje verden har vært møtet med unge jenter som giftes bort straks de er kjønnsmodne og blir gravide før de er fullt utviklet. Mange av dem ender opp med vesikovaginale fistler, som er svært vanskelig å behandle. Naudé har engasjert seg sterkt i dette. Hans beskrivelse, under tittelen *Unge jenter i helvete*, av hvordan disse jentene med kronisk illuktende inkontinens blir isolert i et lite skur i utkanten av eiendommen og sosialt utstøtt, stemmer med mine erfaringer. Fortsatt er det nok mange kvinner i den tredje verden som ender på denne måten.

På tross av ærbødig støtte til Nelson Mandela er forfatteren ikke ukritisk til helsepolitikken i Sør-Afrika etter apartheidperioden. Myndighetenes holdning til hivepidemien får sterk kritikk. Han advarer også mot for stor kvotering av svarte til universitetsstudier, på bekostning av krav til kompetanse. Boken er lettlest og viser at man kan kombinere avansert medisin og et varmt engasjement for de svake i samfunnet.

Erik Fosse

Intervensjonssenteret
Rikshospitalet

Tropemedisinsk atlas i ny utgave

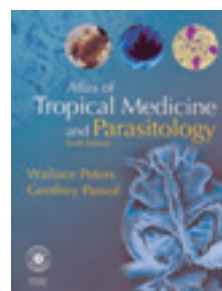
Peters W, Pasvol G.

Atlas of tropical medicine and parasitology

429 s, tab, ill. Philadelphia, PA: Mosby Elsevier,

2007. Pris USD 129

ISBN 978-0-3230-4364-9

Dette er en bok beregnet på parasittologer og leger med interesse for tropemedisin. Den består av bilder med korte bilde-tekster og er ordnet etter måten sykdommene overføres på: via leddyr, jord, snegler, mat/vann, luft, sex og gjennom hud og slimhinner. De tre siste kapitlene handler om giftige dyr, underernæring og om diverse sykdommer.

Dette er en videreføring av Peters & Gilles' *A colour atlas of tropical medicine*